

Uygulamalı Meslek Derslerindeki Blok ve Entegre Öğretim Yöntemlerinin Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi

Saadet Yazıcı

ÖZET

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin uygulamalı meslek derslerinin işlenişleriyle ilgili değerlendirmelerini saptamak amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini hemşirelik 3. sınıf öğrencileri (n = 85) oluşturmuştur. Anket formu ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik kullanılmıştır.

Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin %53.0 'nın blok öğretim yöntemini istedikleri, bunu yeterli ve etkili bakım yapabilmeleri için gerekli gördükleri (%60.0) saptanmıştır. Öğrencilerin klinik uygulama sırasında öğretim elemanlarının kendileriyle daha fazla birlikte olmasını ve birlikte çalışmasını (%61.9), ayrıca programda gece uygulamasına da yer verilmesini (%70.6) istedikleri belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik öğrencileri, eğitim, blok öğretim ve entegre öğretim

GİRİŞ VE AMAÇ

Uygulama ağırlıklı bir meslek olması nedeniyle, hemşirelik eğitim programlarında kuram ve uygulamanın dengeli bir şekilde yer alması gerekmektedir. Son yıllarda, çekirdek müfredat oluşturma çabalarının yanı sıra probleme dayalı ya da aktif eğitim tekniklerinin uygulanması gibi değişikliklerle hemşirelik eğitiminin daha çağdaş ve etkin olması için adımlar atılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu çabalar çok yaygınlaşmış değildir ve hemşirelik okullarının çoğunda eğitim geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. Derslerin işlenişleriyle ilgili yetersizlikler ve aksaklıklar da öğretim planlarında standart yaklaşımlardan uzaklaşılmasına ve yeni arayışlar içine girilmesine neden olmaktadır (Erdil 1993, Çavuşoğlu 1991, Çavuşoğlu 1991, Karaöz 1997, Uyer 1992,).

Öğrencilerde istenilen davranış değişikliklerinin oluşturulabilmesi için planlanmanın iyi yapılması ve planlamada derslerin işleniş yöntemlerinin iyi belirlenmesi gerekir. Eğitimin verimli olabilmesi için nitelikli ve deneyimli öğretim elemanlarının, bunun yanı sıra amaca uygun bir klinik ortamın varlığı da yadsınamayacak koşullardır.

Hemşirelik yüksek okulları ve sağlık yüksek okullarının ders programlarındaki uygulamalı meslek derslerinin durumuna bakıldığında, bu derslerin bir dönemlik, uygulama sürelerinin genellikle teorinin iki buçuk üç katı olduğu ve en önemlisi teori ve uygulamanın dönem içinde entegre olarak yer aldığı görülmektedir. Diğer taraftan, sağlık yüksek okullarında öğretim elemanı ve klinik uygulama alanlarıyla ilgili yetersizlikler söz konusudur.

Bu durum özellikle klinik uygulamanın istenilen şekilde yürütülmesini daha planlama aşamasında sekteye uğratmakta ve sonuçta uygulamalı meslek derslerinin planlandığı şekliyle yürütülememesine ve derslerin işlenişine ilgili değişik öğretim yöntemlerinin kullanılmasına neden olmaktadır. Örneğin, Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksek Okulu'nda uygulamalı meslek dersleri üç değişik yöntemle yürütülmektedir. Bunlardan birincisi derslerin ve klinik uygulamanın blok uygulama şeklinde yapılmasıdır. İkincisi teorik ve klinik uygulamalarda blok ve entegre yöntemin birlikte kullanılması, üçüncüsü ise, ders programında öngörüldüğü gibi kuram ve klinik uygulamanın entegre olarak yürütülmesidir. Kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin programdaki yeri 3. sınıfın birinci dönemi olup, haftada altı saat teorik, 16 saat uygulamayı öngörmektedir. Bu derste görevli öğretim elemanı sayısı ikidir. Klinik uygulamalar 8-16 saatleri arasında ağırlıklı olarak Trabzon Çocuk Bakım Evi ve Doğum Hastanesi'nde yapılmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, anılan sağlık yüksek okulunda kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin planlanmasında, kuramsal eğitim ve klinik uygulama entegre olarak işlenmiştir. Ancak bu çalışma kapsamına alınan öğrencilerin, birinci ve ikinci sınıf programında yer alan uygulamalı meslek derslerini blok yöntemle almış olmaları, kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin işlenişine olumlu ve olumsuz tepki göstermelerine neden olmuştur.

Bu çalışma, blok ve entegre öğretim yöntemlerinin, her iki öğretim yöntemiyle de ders almış olan bir öğrenci grubu tarafından değerlendirilmesinin, gelecek yıllarda uygulanacak öğretim yönteminin seçimi açısından yararlı olacağı düşünülerek planlanmıştır. .

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı olarak yapılan araştırmanın örneklemini, Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksek Okulu'nda Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi alan 3. sınıf hemşirelik öğrencilerinin tamamı (85 öğrenci) oluşturmuştur.

Veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anket formunda öğrencilerin demografik özelliklerine, derslerin işleniş şekline, klinik uygulama ortamına, öğretim elemanına, klinik uygulama süresine ve gece uygulamalarına ilişkin sorular yer almaktadır. Anket formu dönem sonunda öğrencilere gerekli açıklama yapıldıktan sonra uygulanmıştır. Toplanan veriler elde değerlendirilmiş ve yüzdeler hesabı kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tamamının 20-24 yaş grubunda yer aldığı, sadece %9.4'nün bölüme ilk üç tercihle geldiği, %62.4'nün tercihlerinin on ve daha yukarı sıralarda olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %72.9'nun düz lise, %15.3'nün sağlık meslek lisesi, %11.8'nin diğer meslek liselerinden mezun olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %48.2'i kendi aileleriyle oturmakta, %35.3'ü yurttan, %16.5'i lojmanda ya da arkadaşlarıyla paylaştıkları bir evde kalmaktadır.

Öğrencilerin annelerinin %60.0'ı, babalarının %38.8'i okur-yazar ve ilköğretim mezunudur. Annelerin %20.0'ı, babaların %36.5'i orta okul – lise mezunudur. Annelerin sadece %5.9'nun, babaların ise %24.7'sinin üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Annelerin %14.1'i okuryazar değildir.

Annelerin %85.9 gibi büyük çoğunluğunun ev hanımı olduğu, sadece %14.1'nin çalıştığı belirlenmiştir. Babaların %27.1'inin emekli, %25.9'unun memur, %24.7'sinin serbest meslek sahibi, %15.3'ünün işçi, %7.0'ının çiftçi olduğu saptanmıştır.

Ailelerinin gelir durumu sorulduğunda çoğunluğu (%74.1) durumunu “orta”, % 25.9'u “iyi” olarak ifade etmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%88.2) kentte yaşadığı, ailelerinin çekirdek aile yapısında (%89.4) olduğu ve kardeş sayılarının üç ve daha fazla (%78.8) olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada yer alan öğrencilerin özelliklerine ilişkin bu bulgular Buzlu (1997) ve Başer (1995)'in çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir.

Örnekleme alınan öğrencilerin % 64.7 si, “teorik dersler nasıl işlenirse sizlere daha faydalı olur?” şeklindeki soruya; “bizlere konular önceden verilsin sınıfta birlikte tartışalım” şeklinde yanıt vermişlerdir. Diğer yanıtlar, “her şeyi öğretim elemanları anlatsın”(%18.3), “dersler vakalar üzerinde tartışılarak işlensin” (%16.5) şeklindedir. Bu sonuçlar, öğrencilerin klasik yöntemden uzaklaşmak, derslerde aktif olmak istediklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Erdil'in (1993) çalışmasında da uygulamalı meslek derslerinin öğretim yöntemini uygun bulmayan öğrenci önerileri arasında “dersler tartışma şeklinde olsun”, “öğrencinin etkin katılımı sağlansın” gibi benzer sonuçlar saptanmıştır.

Çalışmamıza alınan toplam 85 öğrencinin 40'ı (%47.0) uygulamalı meslek derslerinde entegre öğretim yöntemini, 45'i ise (%53.0) blok öğretim yöntemini yeğlediklerini belirtmişlerdir. Her iki yönteme ilişkin sonuçların birbirine çok yakın olması, bu çalışmanın sonuçlarına dayanarak eğitimde bu iki yöntemden hangisine öncelik verilebileceği konusunda öneride bulunmamızı zorlaştırmaktadır. Erdil'in (1993) çalışmasına göre; öğrenciler teoriye ilişkin sorunları, “bilgi hızlı veriliyor, süre az” (%80.0), blok anlatımda ise “dersler yoğun işleniyor” (%51.4) şeklinde iletilmişlerdir.

Tablo-1'de öğrencilerin uygulamalı derslerin işlenişleriyle ilgili farklı öğretim yöntemlerini yeğleme nedenleri görülmektedir. Bu sonuçlardan, öğrencilerin teori ile klinik uygulamanın entegre yürütülmesini isteme nedenleri arasında ilk sırada “klinik uygulama sırasında gördüğümüz konular derste tekrar anlatıldığında pekiştirici oluyor ” görüşü yer almaktadır. Blok sistemi isteme nedenleri arasında ise ilk sırada “konuların tamamı işlendiğinden yeterli ve etkili bakım yapabiliyoruz, kendimizi yeterli hissediyoruz” ifadesi yer almaktadır.

Tablo - 1 Öğrencilerin blok ya da ve entegre öğretim yöntemlerini tercih etme nedenleri

Entegre öğretimi yeğleyenler (n=40) *	Sayı	%
-Klinik uygulama sırasında gördüğümüz konular derste tekrar anlatıldığında pekiştirici oluyor	33	82.5
-Konular daha uzun sürede anlatılıyor, çalışmak için zaman kalıyor	7	17.5
Blok öğretimi yeğleyenler (n =45)*		
-Konuların tamamı işlendiğinden yeterli ve etkili bakım yapıyoruz, kendimizi yeterli hissediyoruz	27	60.0
-Konular ve klinik uygulama bir arada olmadığında bir alana yoğunlaşabiliyoruz	10	22.2
-Konular arasında ilişki kurabiliyoruz ve klinik uygulamada başarılı oluyoruz	8	17.8

*Yüzdeler (n) üzerinden alınmıştır.

Erdil'in (1993) çalışmasında da öğrencilerin yarısından fazlası, dersler blok anlatıldığında bu bilgileri uygulamaya aktarabildiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç bizim araştırmamızla benzerlik göstermektedir.

Tablo-2'de görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğunluğu, klinik uygulamanın haftada en fazla üç gün olmasını istemektedirler. Klinik uygulama süresinin nedenlerine ilişkin görüşler arasında ilk sırada; programda haftada üç günden fazla yer alan uygulamanın kendilerini yordüğünü bildirmişlerdir.

Tablo - 2 Öğrencilerin klinik uygulama sürelerine ilişkin görüşleri

Uygulama süresine ilişkin öğrenci görüşleri (n=85)	Sayı	%
- Haftada iki gün yeterli	28	33.0
- Haftada en fazla üç gün olsun	57	67.0
Uygulama süresinin nedenlerine ilişkin öğrenci görüşleri (n=79)*		
- Haftada üç günden fazla staj bizleri çok yoruyor	35	44.3
- Haftada üç gün hastalarımızı tanımak için bizlere yetiyor	26	32.9
- Süreklilik için (süreç,uyum) haftada iki-üç gün yetiyor	12	15.2
- Klinik uygulamanın haftada üç günden fazla olması sosyal aktivitelerimizi azaltıyor	6	7.6

* Görüş bildirenlerin sayısı

Tablo-3'de öğrencilerin klinik uygulama sırasında öğretim elemanları ve uygulama ortamına ilişkin görüşleri özetlenmiştir.

Tablo - 3 Öğrencilerin klinik uygulama sırasında öğretim elemanları ve uygulama ortamına ilişkin görüşleri

Öğretim Elemanlarına İlişkin Görüşler (n=55)*	Sayı	%
- Klinik uygulama sırasında öğretim elemanları bizimle daha çok birlikte olsun, bizimle çalışsın	34	61.9
-Öğretim elemanları sorgulayıcı, yargılayıcı, baskıcı ve notla korkutan kişiler olmasın	21	38.1
Öğrencilerin Klinik Uygulama Ortamına İlişkin Görüşleri (n= 57)*		
-Teori ile uygulama ortamı arasında farklılıkların olması bizi olumsuz etkiliyor	18	31.6
-Servistekiler tarafından önemsenip dikkate alınmıyoruz, bize iyi davranmıyorlar, yardımcı olmuyorlar	16	28.1
- Servisler çok kalabalık istediğimiz gibi çalışmıyoruz	15	26.3
-Servislerde yeterli ve etkili bakım yapılmıyor, bu bizleri olumsuz etkiliyor	8	14.1

* Görüş bildirenlerin sayısı

Tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerin önemli bir bölümünün klinik uygulama sırasında öğretim elemanlarının kendileriyle daha çok birlikte olmasını ve çalışmasını, küçümsenmeyecek bir bölümünün de öğretim elemanlarının sorgulayıcı, yargılayıcı, baskıcı ve notla korkutan kişiler olmamasını istedikleri saptanmıştır. Öğretim elemanlarına yönelik bu eleştiriler dikkat çekicidir. Öğrencilerin yaklaşık üçte biri, kuramsal olarak öğretilenler ile uygulama ortamı arasında farklılıkların olduğunu dile getirmişlerdir, yine yaklaşık üçte biri, servistekiler tarafından önemsenip dikkate alınmadıklarından yakınmışlardır.

Bayraktar'ın (1993) benzer bir anket çalışmasında da öğretim elemanlarının aynı zamanda not veren kişiler oluşu, sayılarının yetersiz oluşu gibi eleştiriler dile getirilmiştir. Karaöz'ün (1997) çalışmasında öğrenciler “uygulama alanları dershanede öğrendiklerimize uygun hale getirilsin”, “servislere az öğrenci verilsin” gibi önerilerde bulunmuşlardır. Bu sonuçlar bizim araştırmamızla benzerlik göstermektedir.

Anket sonuçlarımıza göre klinik uygulamada gece uygulamalarına da yer verilmesi gerektiğini bildiren öğrenci oranı %70.6 tır. Öğrencilerin gece uygulamalarını isteme nedenleri olarak “mesleğe alışmamızı, deneyim kazanmamızı, gece ortamını görmemizi sağlar” şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Gece klinik uygulama istemeyen öğrenci grubu ise “ders çalıştığımız için zaten yorgun oluyoruz” (%17.7), “gündüz uygulamaları yeterli, geceye hazır değiliz” (%11.8), gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Bu sonuçlar öğrencilerin önemli bir bölümünün mesleğe hazırlanmada gece uygulamasına da ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda hemşirelik yüksek okullarında uygulamalı meslek derslerine ilişkin eğitim ile ilgili olarak, blok uygulamanın istenme nedenleri ile ilgili daha geniş araştırmaların yapılması gereği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğretim elemanlarına yönelik öğrenci görüşleri, öğretim elemanlarının öğrenci ile olumlu ilişki içinde olması ve öğrenciyi destekleyici, cesaretlendirici davranışlarda bulunması türünden önerilerdir. Bu öneriler bu konuda öğrencilerin olumsuz görüşlerini yansıtmakta ve nitelikli, aynı zamanda yeterli sayıda öğretim elemanı yetiştirmenin önemine dikkat çekmektedir.

Kaynaklar

- 1) Başer G. Hemşirelik yüksek okullarında öğrenim gören öğrencilerin sosyal özellikleri, okulu tercih sıralamaları ve seçme nedenleri.. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi. 1995 ;1:11.
- 2) Bayraktar N. Öğrenci hemşirelerin klinik ortamda öğrenmelerine etki eden faktörlere ilişkin düşünceleri. III.Hemşirelik Eğitimi Simpozyumu (Uluslararası katılımlı), İstanbul. 1993; 463-471.
- 3) Buzlu S. ve ark. İ .Ü . Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu öğrencilerinin hemşireliğe ve mezuniyet sonrasında ilişkin düşünceleri, IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Simpozyumu (Uluslararası katılımlı), Kıbrıs.1997 ;64-67.
- 4) Çavuşoğlu H. Klinik öğretim I: Hemşire eğitimcinin klinik öğretime ilişkin sorumlulukları. Türk Hemşireler Dergisi 1991; 41 (4) : 21-24.
- 5) Çavuşoğlu H. Klinik öğretim II: Hemşire eğitimcinin etkili ve etkili olmayan öğrenim davranışları. Türk Hemşireler Dergisi 1991; 41 (4) :25-27.
- 6) Erdil F. Uygulamalı meslek derslerinin öğrenim ve öğretimi: öğrenci gözüyle. III. Hemşirelik Eğitimi Simpozyumu (Uluslararası katılımlı), İstanbul. 1993 ;420-430.
- 7) Karaöz S. Hemşirelik esasları dersi alan öğrencilerin klinik uygulamaya ilişkin değerlendirmeleri. C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi,1997 ;1 :23-30.
- 8) Uyer G. Hemşirelikte Klinik Öğretim. Hatiboğlu Basın Ve Yayım, Ankara.1992; 5-34.